

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός θρόνεται ήμα
δείξη πώς δὲ φοβῆται τὴν
ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φου-
κοῦς τῆς καρῆς.
ΒΗΛΑΡΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 20 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1910

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 397

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΘΗΝΙΩΤΗΣ. Ἀθηνιώτικα γράμματα.
- ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ. Στὴν Κωστώκη Μακρίδην (ἐπίγραμμα).
- » » Σιβατοπουλειάδα.
- ΜΑΞΙΜΟΣ ΔΩΡΟΣ. Τονεῖο.
- ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Φυλλάδες τοῦ Γερο-
δῆμου (συνέχεια).
- ΒΑΜΟΝΤΟΣ ΖΑΛΟΥ. Ἡ πεταλούδα (μετὰφρ. Ν.Π.)
- Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΟΥΜΑ. Θεατρικὰ—«Ἡ Ἀ-
δαλφία».
- ΒΙΡΗΝΗ ΛΕΒΑΝΤΗ. Ἐλιμμένοι ἐνοίκαλοι.
- Θ. ΝΙΚΟΛΑΟΥΔΗΣ. Νῆμησωνα.
- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ. Ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ ἑνὸς ἀπρε-
που μνημόσυνου.
- ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΜΑΣ—ΒΑΡ-
ΒΑΡΟΠΑΖΑΡΟ—Ἡ ΚΟΙΝῆ ΓΝΩΜΗ—Ο, ΤΙ ΘΕΛΑΤΕ
—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΦΟΡΜΗ

ΕΝΟΣ ΑΠΡΕΠΟΥ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΥ

Φωτισμένα στοχάστηκε τὸ ζακυνθινὸ περιοδικὸ «Αἱ Μούσαι» ἀφιέρωση ξεχωριστὸ φύλλο στὸ μνη-
μόσυνο τοῦ ποιητῆ Σπήλιου Πασαγιάννη πού μας
τὸν πῆρε ὁ θάνατος μέσα σὲ ὅλη τὴν ὀρμὴ τῆς νιό-
της του, μέσα σὲ ὅλο τὸ ἀνθίσμα τῆς τέχνης του.

Ἄτυχο στάθηκε τὸ ζακυνθινὸ περιοδικὸ «Αἱ
Μούσαι» πού βρέθηκε ὁ ἀδερφός του πεθαμμένου ποιη-
τῆ, φημισμένος ποιητῆς καὶ τούτος, ὁ φίλος μου
Κωστῆς Πασαγιάννης, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ
θάνατο τοῦ ἀδερφοῦ του, νὰ μιλήσῃ, καθὼς μίλησε,
γιὰ κάποιους ἀνθρώπους, καὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ τιμημένους
ἀνάμεσὸ μας. Τὸ κρίμα τῶν ἀνθρώπων τούτων εἶναι,
ἔχει πὼς εἶπαν τίποτε κακὸ γιὰ τὸν πεθαμμένο
ποιητῆ, μὰ πὼς δὲν εἶπαν, ὡς τὴν ὥρα τίποτε,
ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ θάνατου ἐκείνου, μήτε καλὸ,
μήτε κακὸ. Νὰ μιλήσῃ καθὼς μίλησε, καὶ μὲ ἀ-
νόητο πείσμα, καὶ γιὰ ἕναν ἄνθρωπο, ἀπὸ τοὺς
πρώτους μέσα στὰ γράμματα, πού δὲν τὸ εἶδε μὲ
καλὸ μάτι τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ ὅσο ζούσε, καὶ πού,
ζωηρός καθὼς εἶναι σὲ ὅλα του, ζωηρὰ λένε πὼς
φανέρωσε καὶ τὴν ἀποδοκιμασίαν του πρὸς τὸ ἔργο
ἐκείνο.

Ὁ πόνος τὴν ἐξευγενίζει τὴν καρδιὰ τοῦ στοχα-
στικοῦ καὶ ὁ σπαραγμὸς τοῦ θάνατου ἀνοίγει στὸ
τέλος γαληνότερα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς πρὸς βαθύ-
τερα ξαγναντέματα. Ἐδῶ ὁ κανόνας δὲν εἶχε πέ-
ραση. Ὁ Κωστῆς Πασαγιάννης, ὁ, καθὼς τότε γνώ-
ρισκα, εὐγενικός καὶ μετρημένος, μυρολογώντας τάχα
τὸν ἀδερφό του, μίλησε γιὰ μένα, σὰ νὰ τὸν εἶχε

χτυπήσει χτύπημα ἢ μεγάλης κουταμάρας ἢ μεγά-
λης προστυχιάς.

Ἐνας συγγραφέας σὰν τὸν Καρκαβίτσα, τὰ εἶπε,
λέει, ἀριστουργήματα τὰ διηγήματα τοῦ ἀδερ-
φοῦ του· τὰ εἶπε κάπου· πὼς καὶ γιὰτί, δὲν τὸ
ξέρουμε. Scripta manent! Μὰ τοῦ φτάνει ὁ λό-
γος τοῦ Καρκαβίτσα, καὶ ἀπάνου στὸ λόγο τοῦτο
στηρίζεται γιὰ νὰ τὰ βάλῃ μὲ τοὺς ἄλλους πού
σπαζάν. Μὰ πὼς δὲν τοῦ φτάνει καὶ ἡ δική μου,
καθὼς γράφει ἀπροφορικὰ πολλὰς φορὰς ἐκφρασμένη
ἀνεπιφύλαχτη γνώμη μου γιὰ τὸν ἀδερφό του καὶ
γιὰ τὸ ἔργο του γιὰ νὰ μὲ ἀφήσῃ ἡσυχῶ, καθὼς
ἀφήσε ἡσυχῶ καὶ τὸν Καρκαβίτσα; Τὴ λογῆς ξιππα-
σμάρα εἶναι τούτη, ἀνάξια τῆς μνήμης ἑνὸς ποιητῆ,
πού πρέπει καὶ στὸ φρέσκο ἀπάνου χῶμα τοῦ τάφου
του νὰ πατῆς ἀπὸ τὴν καὶ πολλὰ προσεχτικὰ, γιὰτί
καὶ πεθαμμένος ὁ ποιητῆς, ὅσο εἶναι πάντα
αἰσταντικός, νὰ μπορούσε νὰ πονεῖ, καὶ ἀπὸ περ-
πάτημ' ἀκόμα, βαρύτερο περ' ὅσο ταιριάζει;

Ὅταν τυπωθήκαν οἱ «Ἀντίλαλοι», τὸ πρῶτο
καὶ μόνον βιβλίον τοῦ Σπήλιου Πασαγιάννη, εἶμουν
ὁ πρῶτος καὶ ἴσως ὁ μόνος πού παρακαλεσμένος
τότε ἀπὸ τὸ περιοδικὸ ἢ «Τέχνη» νὰ γράφω γιὰ τὰ
νιδόγαλα λογοτεχνήματα, κοίταξα νὰ χαρακτη-
ρίσω τοὺς στίχους του μὲ τὴν προσοχὴ καὶ μὲ τὴ
συγκίνηση πού τοὺς ἀξίζανε, ἂν καὶ πρέπει νὰ ὁμο-
λογήσω πὼς οἱ στίχοι ἐκείνοι ἔτσι μὲ τὸ φῶς τους
κ' ἔτσι μὲ τὴ ζωγραφικότητά τους, δὲν εἶτανε καὶ
πολύ συμπαθητικοὶ στὴ συντροφιά τῶν νέων ἐπανα-
στατῶν τῆς «Τέχνης», πού τις ἀγάπες τους κρα-
τούσανε τότε πρότυπα μυστηριακά, καὶ συγνεφιασμένα
καὶ δυσκολοξεδιάλυτα. Ἐπειτα, ὅταν κάποιος θέ-
λησε ἀντίθετα νὰ κοροϊδίψῃ, ἀπάνου στοὺς στίχους
τοῦ Πασαγιάννη, τὸ ἀπάνου ἀπ' ὅλα πλαστικὸ καὶ
ποιητικὸ στοιχεῖο τῆς γλώσσας μας, τὰ σύνθετα,
βγῆκα μ' ἕνα γράμμα μου στὸ «Ἄστυ» καὶ μί-
λησα πάλι γιὰ τὸ νόημα τοῦ σύνθετου, ἀπὸ τὴν
ἀφορμὴ τοῦ ποιητῆ, καθὼς ἔπρεπε. Ὁ Σπήλιος
Πασαγιάννης δὲν ξανατύπωσε ἄλλο βιβλίον, ὁ μόνος
τρόπος γιὰ νὰ νιώσῃ κανεὶς ἄσφαλτα τὸ ὅποιον ξε-
τύλιμα τοῦ λογοτέχνη. Ἐστερ' ἀπὸ καιρὸ ἔβλεπα
κάποτε καὶ τότε βαλμένα στὸ «Νουμά» πεζογρα-
φήματα καὶ στίχους του. Οἱ στίχοι του μὲ και-
νούρια πιά μαστοριά. Σκοταδεροὶ στὴν ἐκφρασὴ
τους, κοσινισμένοι στὴ γλώσσᾳ τους, καλάρρυθμοι
στὸ περπάτημά τους, μού παρουσιαστήκανε σὰν αἰ-
νίγματα πού κάτι ὠραῖο γυρίσανε νὰ πούνε, καὶ δὲν
τὸ λέγανε, εἶτε ἀπὸ καλλιτεχνικὴ ἀκαταδεξιά εἶτε
ἀπὸ ἀνημποριά. Τὰ πεζὰ του δὲν τὰ ξέρω καλά
καλὰ, ἔτσι σκόρπια καθὼς φαίνονταν καὶ ἀραϊά.

ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΑΚΗ ΜΑΚΡΙΔΗ

(τὸν καραγκιοζάκο τῆς Πόλης)

Στὴν Πόλῃ λὲν σκοτώθηκε
κάθε βρωμάρης σκύλος·
μὰ τί ἀξίζει, ἂν σώθηκε
ὁ πιδὸ μαθὲς ψωφίλος;

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Γιατί μόνον τὸ βιβλίον μὲ τρεῖξ, καὶ πολὺ δύσκολα
κατορθῶν νὰ παρακολουθῶσῃ τὰ ἔργα στὰ περιο-
δικὰ καὶ στὴς ἐφημερίδες, ἀπὸ κακὴ μου συνήθεια
καὶ ἀπὸ ἀταξία μου. Ὅμως ἀπὸ τὰ δύο τρία πού
ἔτυχε νὰ περάσω τοῦ Σπήλιου, τὴ στιγμὴ τούτη,
δὲ θυμοῦμαι ποιά, ἔφτασα νὰ ξανοίξω ἕνα τεχνίτη
προικισμένο μὲ σπάνιο ταλέντο. Κι αὐτὸ θὰ εἶναι
ἐννοεῖται καὶ πὼς πῶς καὶ τὸ ποιητῆ μου ἀπο-
καρτέλα, καθὼς λέει ὁ ἀδερφός του. Μὰ πὼς
λοιπὸν δὲν ἔγραψα τίποτε γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Σπή-
λιου Πασαγιάννη; Αἶ! μὰ πρέπει κανεὶς νὰ μὴ μὲ
ξέρῃ ἢ νὰ μὲ φαντάζεται ὑποκείμενον πολὺ διαφορε-
τικὸ ἀπ' ὅ,τι εἶμαι γιὰ νὰ τὸν κἀμῃ νὰ ἀπορήσῃ
μὴ τέτοια παραλείψῃ. Κ' ἔπρεπε νὰ τότε χτυ-
πήσῃ χτύπημα μίαν μεγάλης κουταμάρας ἢ μίαν
μεγάλῃς προστυχιάς, καθὼς τὸ ἔπαθε ὁ εὐγενικός
μου φίλος Κωστῆς Πασαγιάννης, γιὰ νὰ τὴ θεω-
ρήσῃ ἀπρεπὴ τὴ σιωπὴ μου καὶ νὰ τὴν ξηγήσῃ
καθὼς τὴν ξηγήσει.

Ἄν ἔβγαζα ἐφημερίδα ἢ περιοδικὸ, καὶ σὴ-
παινα, ἢ ἐγὼ, ἢ τὸ περιοδικὸ μου καὶ ἢ ἐφημερίδα
μου, τότε μάλιστα. Ὅ,τι εἶχε δίκιο. Ἄν εἶμουν
ταχτικός ἢ ἀταχτός συντάχτης ἢ συνεργάτης ἐφη-
μερίδας ἢ περιοδικοῦ, διορισμένος ἐπίτηδες, ἢ μὲ
πληρωμὴ, ἢ μὲ ὅποιον ἄλλην ὑποχρέωση, νὰ μιλοῦ
γιὰ τὰ πρόσωπα ἢ γιὰ τὰ ἔργα πού σχετίζονται
μὲ τὰ ὠραῖα γράμματα, κ' ἔρχονται καὶ ζοῦνε καὶ
πεθαίνουνε, καὶ σὴπαινα, δὲ θὰ εἶχαν ἄδικο νὰ πα-
ραξενευτῇ γιὰ τὴ σιωπὴ μου. Μὴν κοιτᾶτε τὸ
«Νουμά». Δὲν εἶναι αὐτός γιὰ μένα ἐφημερίδα.
Εἶναι ἄστυλο. Εἶναι τὸ κρενεδάκι πού κάθομαι καὶ
ξεκουράζομαι καὶ ἀνοίγω τὸ στόμα μου, καὶ κουβεν-
τιάζω κάποτε. Μὰ διαβάτη; καὶ αὐτοῦ. Δὲν εἶμαι
δημοσιογράφος, δὲν εἶμαι λογιώτατος, δὲν εἶμαι δια-
βασμένος, δὲν εἶμαι πεζογράφος, δὲν εἶμαι ποιητῆς,
δὲν εἶμαι μουτζουρωτῆς τοῦ χερτιοῦ, δὲν εἶμαι τί-
ποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ μεγάλα καὶ τὰ λαμπρά,
δὲν ἐπαγγέλλομαι τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ἕλα
κούτσουρα. Δὲ μιλοῦ καὶ δὲ σὴπαινω, ἀπὸ καμιά
κανενὸς εἶδους ἐπαγγελματικὴ ὑποχρέωση. Σωστὰ
σωστὰ, δὲ γράφω. Δὲν πληρώνομαι. Μάλιστα θὰ